

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-2

100 Státní archeologický ústav 100 let moderní archeologie v českých zemích

BRNO 2019

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 60
Volume 60

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Lumír Poláček

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Litovel, Masarykova ulice. Keramická plastika koníčka (obr. 67, str. 282).
Litovel, Masarykova Street. Ceramic sculpture of a horse (Fig. 67, Pg. 282).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2019
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2019 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

okrsku se dvěma zaniklými polními vápennými pecemi. V raném novověku, popř. pozdním středověku, tudy vedly úvozové cesty, po nichž probíhala doprava koňmi (nález podkovy: náhl. č. 4), lze tu tušit vazbu na trasu nedaleké Podolské cesty, která umožňovala komunikaci východního Brněnska s jižní částí Moravského krasu (např. svoz dřeva, štěrku, vápna a stavebního kamene). Na této regionální komunikaci se pak postupně vytváří mělká těžební pole na vápenec s malými jámovými lomy (náhl. č. 10–11, 13, 14, 15), u nichž jsou realizovány vápenice (náhl. č. 16–18). Základní jednotkou takové místní vápenice jsou polní vápenné pece (náhl. č. 16 a 18) s výrobními odvaly (náhl. č. 17). Detailnější popis pece s kamenno-cihelnou konstrukcí z náhl. č. 18 je uveden jinde (1. polovina 19. století; srov. Ústav Archeologické památkové péče, Brno, v. v. i.: NZ č. j. 237/17; Kos 2017). V případě druhého menšího zařízení č. 16 se podařilo doložit, že se nejedná o pozůstatek mlíře, nýbrž o relikv plamenné pece (obr. 75). Na hoře „Trnová“ leží exploatační areál dlouhý cca 190 a široký cca 100 m, tvořený plošně rozsáhlými povrchovými dobývkami a jámovými lomy na vápenec. Oblast se geologicky váže na částečně vytěžené ložisko vápenců v dnešní chatové oblasti Panská skála.

Díky budování cyklostezek se podařilo lokalizovat také dvě – dnes již suché – studánky za dnešní Horákovskou myslivnou (studánka Mitrovských: náhl. č. 5: WGS-84: 49.2144119N, 16.7325875E) a v Březovém žlábku (náhl. č. 24: 49.2297369N, 16.7360850E) u Mokerské myslivny, které byly shodně obestavěny zídka-mi z pálených cihel nestandardních formátů.

Těžba vápence i lesní hájenství tu probíhaly hlavně v raném novověku (19. století), kdy obec Horákov příslušela k sokolnickému panství hrabat Mitrovských (Mitrowsky), kteří ji vlastnili až do konce druhé světové války.

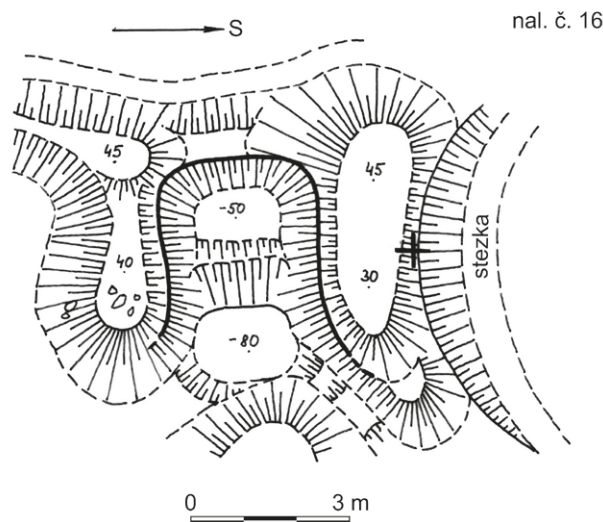
Petr Kos

Literatura

- Kos, P. 2014:** Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 55(2), 239–240.
- Kos, P. 2017:** Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 58(2), 224.

Resumé

Mokrá-Horákov (Kat. Horákov, Bez. Brno-venkov), Horákovský les: „Trnová hora, Stará hora, Ořechová hora/Ořechová seč, Nad Palaškou“. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Kalkofen, Zufahrtsstraße, Steinbruch. Rettungsgrabung.

Obr. 75. Mokrá-Horákov, Horákovský les. Vápenná pec č. 2 z období novověku.

Abb. 75. Mokrá-Horákov, Flur Horákovský les. Kalkofen Nr. 2 aus der frühen Neuzeit.

NOVÝ ŠALDORF-SEDLEŠOVICE (K. Ú. SEDLEŠOVICE, OKR. ZNOJMO)

Sedlešovice č. p. 24. Intravilán obce. Novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum archeologického pracoviště Jihomoravského muzea ve Znojmě, p. o. byl proveden v návaznosti na zemní práce spojené s rekonstrukcí rodinného domu v intravilánu obce Sedlešovice. Výkopové práce byly situovány v prostřední a zadní části původní středověké parcely náležející k domu č. p. 24 (původně 21). Výzkum probíhal plošně, v místě stržené hospodářské budovy. Stržená hospodářská budova byla několikrát přestavována, naposledy koncem 19. století a v průběhu 20. století, o čemž svědčí zhruba jeden metr mocná planýrková vrstva z tohoto období. Pod touto vrstvou bylo zdokumentováno 1,5 metru mocné souvrství, jehož nejstarší horizont lze předběžně datovat do 15. až 16. století. Novověké souvrství překrývalo pravěkou kulturní vrstvu, rámcově kladenou do doby bronzové, od které bylo místy odděleno tenkou, silně ulehlou vrstvou. Do pravěké vrstvy byly zahlobeny raně novověké kúlové jámy, případně mělké sídlištní jámy a jedna jáma zásobní. Vedle četných vrstev a zahlobených objektů se během výzkumu podařilo odhalit část raně novověké zdiva, které by mohlo souviset se starší fází existence hospodářské stavby. Zajímavostí je objev jednostranného feniku Ferdinanda III., vyraženého roku 1596 v mincovně v Klagenfurtu.

David Rožnovský

Resumé

Nový Šaldorf-Sedlešovice (Kat. Sedlešovice, Bez. Znojmo), Sedlešovice Haus-Nr. 24. Während der Rettungsgrabung wurde eine stratifizierte Situation freigelegt, deren älteste Schichten vorläufig in das 15./16. Jahrhundert datierbar sind. Sie lagen auf einer bronzezeitlichen Kulturschicht. Darin wurden zahlreiche frühneuzeitliche Pfostengruben, flache Siedlungsgruben und eine Vorratsgrube ausgehöhlt. Interessant ist auch der Fund eines einseitigen Pfennigs Kaisers Ferdinand III., der in der Münzstätte Klagenfurt im Jahr 1596 geprägt wurde.

OLMOUC (K. Ú. OLMOUC-MĚSTO, OKR. OLMOUC)

Křížkovského 8, č. p. 511, parc. č. st. 209, 116/51. Středověk, novověk. Předhradí, město, opevnění. Záchranný výzkum

Od konce června do začátku října roku 2018 probíhal v rámci stavebních úprav třetího nádvoří rektora Univerzity Palackého v Olomouci, tedy v prostoru příslušejícímu k někdejšímu předhradí olomouckého hradu, záchranný archeologický výzkum formou dohledu, realizovaný odborem archeologie Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci. Sledovány byly zejména liniové výkopy pro inženýrské sítě, které narušovaly novověké, ale místy i středověké kulturní vrstvy. V severní části nádvoří bylo výkopem porušeno cihelné zdivo. Jednalo se o novověkou kanalizaci. V jižní části nádvoří, která se nachází nad hradebním parkánem historického městského opevnění, bylo při plošném snižování recentního terénu, kvůli jeho následnému zpevnění pro parkovací plochu, obnaženo kamenné zdivo. S největší pravděpodobností se jedná o pozůstatek vrcholně středověké městské hradby.

Tomáš Zlámal, Pavel Kašpar

Resumé

Olomouc (Olomouc-město cadastre, Olomouc District). In the course of the reconstruction of the third courtyard of rector's office building at Palacky University in Olomouc (Křížkovského Street 8), an archaeological excavation was carried out. Medieval and Modern Age strata were recorded. In the southernmost part of the courtyard, relics of masonry, probably a medieval fortification, were discovered.

OLMOUC (K. Ú. OLMOUC-MĚSTO, OKR. OLMOUC)

Na Hradě 5, č. p. 245, parc. č. st. 654, 185. Středověk až novověk. Hrad, město. Záchranný výzkum.

Zkoumaný prostor se nachází na Michalském návrší (233 m n. m.), které je nejvýše položeným místem v historickém jádru Olomouce. Areál Michalského návrší bývá spojován s hypotézou o místě předkřesťanského kultu. Archeologické výzkumy však tuto domněnku nikdy přímo neprokázaly. Za povšimnutí však jistě stojí, že již v humanistické tradici bylo návrší nazýváno jako „Julius Mons“ a později „Juliusberg“. Toto označení vycházelo z dobových představ o založení města Gaiem Juliem Caesarem (Richter 1959, 23–38; Bláha 2002, 37–39). V době před založením města bylo celé návrší včetně jeho přilehlých svahů v zeměpanských rukou. Nejstarší písemný pramen spojený s popisovaným prostorem je konfirmační listina Přemysla Otakara II. z roku 1255, ve které stvrzuje darování kaple sv. Michala řádu dominikánů, uvedených do Olomouce již jeho otcem Václavem I. někdy před rokem 1240, tedy v době lokace středověkého města. Před usazením dominikánů byla svatyně sv. Michala pravděpodobně součástí předpokládaného zeměpanského dvorce (Bláha 2000, 87–89; Bistřický 2009, 104).

V místech dnešní budovy školy Na Hradě 5 v blízkosti kostela sv. Michala se nacházelo olomoucké fojtství. Prvním doloženým olomouckým fojtem byl Štěpán, který je zmíněn v listině krále Přemysla Otakara II. z roku 1254. Ve fojtství zasedal městský soud a zprvu zřejmě i městská rada (Kohout 2009, 145–146). Do dnešních dnů se dochovalo několik plánů budovy fojtství ze 17. a 18. století (Mlčák 2002, 185, 187; Nešpor 1937, 163). Jednalo se o budovu přibližně čtvercového tvaru, o délce stran kolem 23 metrů, s věžicí na jihovýchodní straně. Ze severovýchodu se k objektu přimykala takzvaná Juliánská věž, jejíž počátky renesanční učenci spatřovali v „pohanských-kvádkých dobách“ (obr. 76). Zbořena byla někdy v druhé polovině 17. století, zřejmě roku 1673. Nejpozději od roku 1530 sloužila budova fojtství jako zbrojnice. V první polovině 18. století byla budova zbořena a k roku 1740 zde bylo zbudováno skladiště mouky (Nather 2007, 358–363). Tento sklad byl pak zbořen až na počátku 20. století, kdy byla na jeho místě vystavěna budova školy. Dnes zde sídlí Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého.

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán rekonstrukcí budovy pro potřeby Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Výzkum byl realizován v několika etapách od listopadu 2016 do dubna 2018. Proveden byl pracovníky Národního památkového ústavu, ÚOP v Olomouci. Na výzkumu se subdodávkou podíleli také pracovníci společnosti